

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

ISSN: 2687-5675

Sayı/Issue 25 (Haziran/June 2026), s. 134-147

Geliş Tarihi-Received: 24.04.2026

Kabul Tarihi-Accepted: 29.06.2026

Araştırma Makalesi-Research Article

DOI: 10.5281/zenodo.20840371

Dijital Kültürde Festivaller: Yapı ve İşlevleri ile Sanat Festivalleri Örneği*

Festivals in Digital Culture: The Case of Art Festivals in Terms of Structure and Function

Nilgün TÜRKMEN*

Öz

Kültür, toplulukları bir arada tutan dinamik bir yapı olarak çağın gerekliliklerine göre sürekli bir dönüşüm içerisinde. İnsanlık tarihinin en köklü eğlence ve ritüel biçimlerinden biri olan festivaller de bu devingen yapıdan etkilenmiştir. Ortaya çıktıkları ilk günden bugüne değişip dönüşerek varlıklarını sürdüren festivaller, günümüzde dijital kültürün bir parçası haline gelmiştir. 21. yüzyılın teknolojik imkânları, festivalleri yerel sınırlar içerisinde hapsedilmiş ritüellerden çıkararak küresel erişime açık *trans-lokal* yani yerel sınırların dijital veya fiziksel ağlar aracılığıyla aşılmasına rağmen, yerel kimlikle olan bağını tamamen koparmayan bir forma ve hibrit platformlara dönüştürmüştür. Bu çalışma, geleneksel olarak yüz yüze ve belirli bir mekânda gerçekleştirilen festivallerin, özellikle dijitalleşme ve pandemi süreciyle birlikte geçirdiği yapısal ve işlevsel evrimi incelemektedir. Çalışmada İstanbul Dijital Sanat Festivali (IDAF), Ars Electronica ve Uluslararası İşçi Filmleri Festivali gibi örnekler üzerinden, sanat festivallerinin dijital ortama adaptasyon süreçleri analiz edilmektedir. Sonuç olarak, dijitalleşmenin festivallere küresel görünürlük ve teknik çeşitlilik kazandırırken, yüz yüze etkileşimin azalması ve topluluk bilincinin zayıflaması gibi riskleri de beraberinde getirdiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijital kültür, eğlence kültürü, festival, sanat festivalleri, hibritleşme.

Abstract

Culture, as a dynamic structure that binds communities together, is in a state of constant transformation in response to the demands of the times. Festivals, one of the most deeply rooted forms of entertainment and ritual in human history, have also been influenced by this dynamic structure. Festivals, which have persisted by evolving from their very inception to the present day, have now become an integral part of digital culture. The technological capabilities of the 21st century have liberated festivals from being confined to local rituals, transforming them into *trans-local* forms—accessible globally—that transcend local boundaries through digital or physical networks, yet do not completely sever their connection to local identity, and into hybrid platforms. This study examines the structural and functional evolution of festivals—traditionally held in person and in specific physical locations—particularly in light of digitalization and the pandemic. The study analyzes the adaptation processes of art festivals to the digital environment through examples such as the Istanbul Digital Art Festival (IDAF), Ars Electronica, and the International Workers' Film Festival. As a result, it has been determined that while digitalization grants festivals global visibility and technical diversity, it also brings risks such as a decline in face-to-face interaction and a weakening of community consciousness.

Keywords: Digital culture, culture of entertainment, festival, art festivals, hybridization.

* Bu makale, yazarın *Türkiye'de Festivaller ve Şenlikler* başlıklı doktora tezinin kapsamında yer alan verilere yenilerinin de eklenip makale formuna uygun şekilde gözden geçirilmesi suretiyle oluşturulmuştur.

* Dr. Öğretim Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, e-posta: ngun_turkmen@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-6946-305X.

Giriş

Kitlelerin anlamlı topluluklar olmasını sağlayan kültür, onları bir araya getiren bir tutkal değerindedir. Ancak bu tutkal, yapısını güçlü ve sağlam tutabilmek için statik değil; esnek ve dinamik olmaya meyillidir. Kültürün devingen yapısı, kültürü oluşturan bütün unsurları da dinamik kılmaktadır. Böylece topluluk, aynı kültürel unsurlar etrafında çağlara meydan okuyarak varlığını sıradan bir grup gibi değil; bir halk olarak sürdürebilmektedir. Her nesil, kültürel aktarım sayesinde kendinden öncekilerden aldığı unsurları, kültürün değişip dönüşebilen yapısı sayesinde kendi dönemine, ihtiyaçlarına ya da çağının getirdiklerine/imekânlarına göre şekillendirebilmektedir. Böylece hem kültür hem de kültürün üretici/yaratıcı/aktarıcısı kısaca sahibi olan halk toplulukları, varlıklarını kesintisiz sürdürebilmektedir. Kültürün bu canlı yapısı, parçası olan tüm unsurlar için geçerlidir. Yeme içmeden giyim kuşama, inançtan gündelik yaşama hayatın her anını ve alanını şekillendiren öğelerle bezeli olan kültür, bünyesinde irili ufaklı, köklü ya da genç çok sayıda parçayı barındırır. Söz konusu parçalardan biri de eğlencedir.

İnsan doğası gereği, zaman zaman gündelik yaşamın sorumluluk ve yükümlülüklerinden uzaklaşma ihtiyacı hissetmektedir. Bu ihtiyaç, tarih boyunca farklı toplumlarda dinlenme ve eğlenme amaçlı çeşitli faaliyetlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Söz konusu faaliyetler, genel itibarıyla *eğlence etkinlikleri* olarak adlandırılmakta ve bireylerin psikolojik rahatlama, toplumsal bütünleşme ve kültürel kimliklerini pekiştirme işlevi görmektedir. Eğlence etkinlikleri, biçim ve içerik açısından farklılıklar göstermelerine rağmen, tarihsel süreçte yapısal ve işlevsel özellikler bakımından büyük benzerlikler taşımıştır. Antik Çağ festivallerinden Orta Çağ şenliklerine, modern dönemdeki kitlesel konserlerden dijital oyun kültürüne kadar uzanan geniş yelpazede bu etkinliklerin temel işlevi, bireyleri gündelik yaşamın rutinlerinden uzaklaştırmak ve topluluk kimliğini yeniden üretmektir. Bu bağlamda eğlence etkinlikleri, yalnızca bireysel bir boş zaman değerlendirme biçimi değil; aynı zamanda kültürel unsurların aktarımı ve toplumsal değerlerin görünür kılınması açısından da önemli bir araştırma alanı sunmaktadır. Folklor, antropoloji ve sosyoloji gibi disiplinlerde yapılan çalışmalar, eğlencelerin halkların kendilerini ifade etme ve tanıtmaya biçimleri olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla eğlence etkinlikleri hem tarihsel süreklilik hem de kültürel çeşitlilik bağlamında farklı alanların uzmanları tarafından gerek müstakil gerek multidisipliner gerekse de interdisipliner çalışmalarla incelenmesi gereken zengin bir olgudur (Türkmen, 2017, s. 13).

İnsanlık tarihinin en eski dönemlerinden itibaren eğlence biçimleri, toplulukların kültürel yaşamında önemli bir yer edinmiştir. Bu bağlamda yazılı kaynaklar, en uzun soluklu, kapsamlı ve yaygın eğlence türlerinden birinin festival ve şenlikler olduğunu göstermektedir (İmirgi, 2005, s. 30-32; Yıldırım, 2010, s. 17-18). Festival ve şenlikler, tarih sahnesinde kesintisiz biçimde varlıklarını sürdürmüş, günümüzde ise sayılarındaki artış, içeriklerindeki çeşitlenme ve işlevlerindeki dönüşümle dikkat çekici bir görünüm kazanmıştır.

Festivallerin sürekliliğini ve yaygınlığını belirleyen önemli etkenlerden biri, halkın bu etkinliklere gösterdiği yoğun ilgidir. Bu teveccüh, festivallerin toplumsal kabulünü ve işlevselliğini pekiştirmektedir. Bununla birlikte, söz konusu ilgiyi fark eden siyasal, ekonomik ve kültürel aktörler, festivalleri kendi amaçları doğrultusunda yönlendirebilecek bir araç olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla festival ortamları, bir yandan halkın kültürel kimliğini yansıtırken diğer yandan ideolojik, sosyal ve ekonomik yönlendirmelere açık bir zemin oluşturmaktadır (Türkmen, 2017).

Festivaller -farklı kaynaklardaki adlandırmalarıyla şenlikler ve karnavallar- (Türkmen 2017; Türkmen 2021), doğaları gereği hem mevcut kültürel unsurların sergilenmesine hem de yeni değerlerin ortaya çıkmasına imekân tanımaktadır. Bu

yönleriyle, kuşaklar arası aktarımın sağlandığı, toplumsal hafızanın yeniden üretildiği ve kültürel kimliğin pekiştirildiği, bireylerin kendileri gibi olma ve toplum kurallarına bağlı kalma motivasyonunu tazelediği ritüel alanlar olarak işlev görmektedir (Bahtin 2005; Bahtin 2001). Geleneksel değerlerin korunması ile modern dönüşümlerin izlenmesi arasındaki bu çift yönlü yapı, festivalleri halk kültürü içerisinde vazgeçilmez bir unsur hâline getirmektedir.

Kültürel unsurların bilindiği gibi en eski ve geleneksel yaşam alanları sözlü kültür ortamlarıdır. İnsanlıkla yaşıt olan bu ortamlarda ilkel çağlardan itibaren görülen festivaller, yeni kültür ortamlarında da varlıklarını sürdürmeye devam etmiştir. Tarih sahnesine son eklenen kültür ortamı olan elektronik kültür ortamı, diğer kültürel miras unsurlarıyla beraber festivallerin de dijital taşındığı bir süreci kapsamaktadır. Ancak literatürde internet ve kültür arasındaki ilişkiye yönelik çalışmaların tarihi oldukça yenidir. Söz konusu ilişki, mevcut kültürel gelenek ve unsurların sanal dünyaya aktarılması bağlamında ise hâlâ tartışılmaktadır (Özdemir, 2019, s. 126-128). Bu konuda bir yanda tartışma ve çalışmalar sürerken diğer yanda ise hayatın doğal akışında kültür, dijital/sanal dünyaya taşınmaktadır. Dijital ortamlar, kültür için yeni bir varlık alanı oluşturmaktadır. Bu nedenle doğrusuyla yanlışıyla tartışılan veya övülen yönleriyle bu alanın halk bilimciler tarafından bir kültür arenası olarak incelenmesi göz ardı edilmemesi gereken bir konudur.

21. yüzyılda dijitalleşme, toplumsal yaşamın hemen her alanını etkileyen kapsamlı bir dönüşüm süreci olarak karşımıza çıkmaktadır. Dilden eğitime, edebiyattan ekonomiye, iletişimden reklamcılığa hayatın hemen her alanında bu değişimin izleri görülmektedir. Spor, sağlık, oyun, siyaset, turizm ve müzik gibi pek çok unsur, bu dönüşümün parçası hâline gelmiştir. Eğlence ve eğlence unsurları da bu parçalardandır. Bu gelişmeler, yeni düşünce biçimlerini ve yaşam tarzlarını ortaya çıkarırken, geleneksel eğlence kültürü de bu dönüşümden payını almaktadır. Eğlence kültürü artık yalnızca üretim ve tüketim boyutunda değil; bilgi aktarımı, beceri geliştirme, yaratıcılık, sunum, tanıtım ve pazarlama gibi pek çok noktada dijitalleşmenin etkisiyle yeniden şekillenmektedir. Dijitalleşme yalnızca yeni imkânlar sunmakla kalmamakta aynı zamanda kendi yapısı ve kullanım biçimlerinden kaynaklanan sorunları da beraberinde getirmektedir. Kapanan hesaplar, erişilemeyen bağlantılar, sınırlanan erişim gibi durumlar, dijital dünyanın kendi içeriklerini geçersiz kılma ve hatta yok etme eğilimini ortaya koyar. Bu hızlı akış içinde üretilen verilerin geleceği belirsizleşirken, içeriklerin farklı biçimlere dönüşmesi veya kimlik değiştirmesi de dikkat çekici bir olgudur. Bu nedenle, dijital çağın platformları ve içerikleri yeni bir alan araştırması anlayışıyla derlenmeli ve incelenmelidir. Her ne kadar bu durum halk bilimindeki *gelenekler yok olmadan derlenmeli* yaklaşımını hatırlatsa da burada amaç yalnızca internet ortamındaki verileri toplamak değildir; daha geniş bir kültürel dönüşümün izlerini anlamak ve değerlendirmektir (Alpyıldız, 2023, s. 2-3; Demren & Türkmen, 2023, s. 56). Kısaca teknolojinin geleneksel kültür için alışıl gelmiş 'gerçek' ortamların dışında *sanal dünyada* yeni bir yaşam alanı yarattığı söylenebilir.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında dijital kültür çağında festivallerin yalnızca geleneksel kutlama ve toplumsal buluşma alanları olmaktan çıkarak, dijital teknolojilerin sunduğu imkânlarla yeniden tanımlanan çok boyutlu kültürel etkinliklere dönüştüğünü söylemek mümkündür. Dijitalleşme, festivallerin üretim, paylaşım, tanıtım ve tüketim süreçlerini dönüştürmekte bu etkinlikleri hem yerel hem de küresel ölçekte erişilebilir kılmaktadır. Artık festivaller, fiziksel mekânlarda gerçekleşen deneyimlerin ötesinde sosyal medya platformları, canlı yayınlar, dijital arşivler ve sanal etkileşim ortamları aracılığıyla geniş kitlelere ulaşabilmektedir. Bu bağlamda, festivaller dijital kültürün hem bir ürünü hem de taşıyıcısı hâline gelmiştir. Katılımcıların deneyimleri dijital ortamda

yeniden üretilmekte, görsel-işitsel içerikler aracılığıyla farklı kültürlere aktarılmakta ve festival belleği dijital arşivlerde korunmaktadır. Dolayısıyla, dijital kültür çağında festival olgusu, yalnızca geleneksel ritüellerin sürdürülmesi değil; aynı zamanda kültürel kimliğin dijital ortamda yeniden inşası anlamına gelmektedir.

Amaç, Yöntem ve Kapsam

Bu çalışmanın temel amacı, dijital kültür çağında festivallerin geçirdiği mekânsal ve fonksiyonel dönüşümü kuramsal bir çerçevede ortaya koymaktır. Geleneksel ritüelistik kökenlerinden koparak büyük oranda seküler birer eğlence ve tüketim nesnesine dönüşen festivallerin, dijital ortamlarda nasıl yeniden inşa edildiğini ve bu sürecin toplumsal/kültürel etkilerini belirlemek hedeflenmektedir. Ayrıca, dijitalleşmenin festivalin 'topluluk olma' işlevi üzerindeki yansımalarını tartışmak çalışmanın bir diğer gayesidir.

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Bu doğrultuda literatür taraması, folklor ve dijital kültür disiplinleri çerçevesinde konuyla ilgili mevcut akademik birikim değerlendirilecek şekilde yapılmıştır. Festivallerin dijital dünyadaki hacmini tespit etmek amacıyla Google, Bing ve Yandex gibi arama motorları üzerinden belirlenen anahtar sözcükler ile yapılan taramalarla nicel veriler toplanmış ve bu veriler geçmiş yılların istatistikleriyle karşılaştırılmıştır. Dijitalleşmeye en uygun festival kategorilerden biri olan *Sanat Festivalleri* örneklem olarak seçilmiş, IDAF, Ars Electronica ve İFF gibi organizasyonların yapıları betimsel bir yaklaşımla incelenmiştir. Bu araştırma, tarihsel süreçten günümüze festivallerin gelişim evrelerini ve dijitalleşmenin bu süreçteki rolünü kapsamaktadır. Çalışma kapsamında, festivallerin türsel sınıflandırmasına değinilerek dijital kültüre geçişte öne çıkan *sanat festivalleri*, odak noktasına alınmıştır. Teknik olarak ise geleneksel ortamlar ile dijital ortamlar arasındaki farklar mekân, katılım, folklorik unsurlar ve ekonomik boyut başlıkları üzerinden ele alınıp karşılaştırılarak ulaşılan sonuçlar ortaya konulmuştur.

1. Değişim ve Dönüşüm Dinamikleri ile Festivaller

Festivaller, eğlence etkinlikleri içinde tarihi oldukça eski dönemlere uzanan ritüeller bütünüdür. Yüzyıllara meydan okuyarak günümüze kadar varlığını sürdürebilmişlerdir. Bu durum, festivallerin yapı ve işlev bakımından taşıdığı özellikleri ile değişime uygun dinamik yapıları sebebiyle gerçekleşmektedir. Çağdaş festival pratikleri, pek çok araştırmacı tarafından arkaik dönemdeki ontolojik ve kozmolojik işlevlerin modern bir izdüşümü olarak nitelendirilmektedir. Bu bağlamda festivaller, kutsal ile profan arasındaki sınırı muğlaklaştırarak aşkın güçlerle iletişim kurmayı, doğanın döngüsel ritmini restore etmeyi ve bolluk-bereket kültü üzerinden toplumsal bekayı sağlamayı amaçlayan ritüelistik kökenlerin sekülerleşmiş birer devamı olarak değerlendirilmektedir (İmirgi, 2005, s. 32; Yıldırım, 2010, s. 17-18).

Festivallerin tarihsel gelişimi incelendiğinde 17. yüzyılda günümüzdeki formlara yakın örnekleri filizlenmeye başlayan bu etkinliklerin 20. yüzyıla kadar durağan bir seyir izlediği görülmektedir. Ancak 1960'lı yıllardan itibaren festivallerin sosyal, ekonomik ve turistik potansiyelinin keşfedilmesiyle birlikte, bu organizasyonlar hem niteliksel hem de niceliksel bir sıçrama yaşamıştır. Modern festivaller, antik dönem ritüellerinden tevarüs eden *kraliçenin taç giyme töreni* veya *kutsal danslar* gibi sembolik öğeleri barındırmaya devam etse de bu pratiklerin altındaki metafizik ve dinsel motivasyonlar zamanla aşınmıştır. Günümüzde bu ritüelistik unsurlar, asli anlamlarından kopararak neredeyse tamamen seküler bir eğlence ve tüketim nesnesine indirgenmiştir (Stoeltje, 2005, s. 161).

Festivallerin bugünkü devasa boyutlara ulaşması, tarihsel süreçteki belirli kırılma noktalarına dayanmaktadır. 1980'ler festivaller için kurumsal bir kimlik kazanarak

nitelikli ve yaygın etkinliklere dönüşme süreci iken 1990'lar, yerel ve ulusal sınırların aşılmasıyla organizasyonların uluslararası düzleme taşınma dönemini başlatmıştır. 20. yüzyılın ilk yarısında yaşanan dünya savaşları, festivallerin gelişimini sekteye uğratan temel siyasal ve ekonomik bariyerler olmuştur. Ancak yüzyılın ikinci yarısından itibaren refah düzeyindeki artış, ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki devrim, siyasal istikrarın büyük oranda tesisi, bu etkinliklerin global ölçekte yayılımını tetiklemiştir (Türkmen, 2017, s. 20-24). 21. yüzyılda, McLuhan (2017, s. 1, 31)'in "Küresel Köy" olarak tanımladığı teknolojik eko-sistemde festivaller, dijitalleşme ve hız faktörüyle birleşerek kitlesel bir fenomene evrilmiştir. Günümüz insanı, teknolojik ve ekonomik güdümlenmelerle âdeta bir festival öznesine (homo festivus) dönüştürülmüş ve bu durum arzın kontrolsüzce arttığı bir festival enflasyonunu beraberinde getirmiştir. Tüm bunlar neticesinde denilebilir ki festivaller, tarihsel süreçte ritüelistik bağlamlarından koparak ekonomik ve turistik birer stratejik araç olarak görülmeye başlanmıştır. Savaşlar sonrası artan refah ve teknolojik imkânlar, yerel etkinlikleri küresel tüketim pratiklerine çevirirken sonuçta modern birey, hiper-iletişim çağında sürekli bir festival tüketimi döngüsüne dâhil edilmiştir.

Türkmen (2021, s. 1432), tarihsel süreç içinde festivallerin yapısal ve işlevsel niteliklerinde gözlemlenen köklü değişim ve dönüşümlerin kavramla ilgili mevcut tanımların yeniden gözden geçirilmesini ve kavramsal bir güncelleme ihtiyacını zorunlu kıldığını belirtmektedir. Söz konusu ihtiyaç neticesinde özelde festival kavramı genelde ise festivale yönelik yeni değerlendirmelerde bulunulması gerektiğini düşünen Türkmen, festival kavramını bu düşünceler ışığında açıklamaktadır. Ona göre festivaller, spesifik bir tematik odak (sanat, spor, kültürel objeler veya toplumsal vakalar) etrafında şekillenen, bünyesinde müzik, koreografi ve rekabetçi unsurlar gibi heterojen performans disiplinlerini barındıran programlı sosyo-kültürel organizasyonlardır. Katılımcı profili açısından bu etkinlikler, belirli bir demografik segmenti hedefleyebileceği gibi, heterojen bir kitleye hitap ederek kapsayıcı bir toplumsal zemin de teşkil edebilirler. Bu çok boyutlu yapı, bireye hem kolektif bir aidiyet tecrübesi hem de kişisel bir deneyim alanı sunmaktadır. Festivallerin zaman içerisinde mekânsal ve fonksiyonel dönüşüm geçirdiğini de belirten Türkmen (2021), festival tanımında bundan da bahsetmiştir. Geleneksel olarak yerel bir mekânsallığa/lokaliteye hapsolmuş olan festival pratikleri, dijital kültürün etkisiyle mekânsızlaşma sürecine girmiş, sanal platformlar aracılığıyla coğrafi sınırları aşan trans-lokal yani yerel sınırları aşan ancak yerelle olan bağını tamamen koparmayan bir karakter kazanmıştır. Böylece mekânsal ve fonksiyonel bir dönüşüme de uğramıştır. Yavaş yavaş belirli bir odak noktası etrafında, merkezî bir mekânda veya konsantre bir sanal platformda yoğunlaşan, programatik ve sınırlı süreli etkinlikler dizisi şeklinde görülen festivaller, kutlama esasını da buna göre yeniden şekillendirmiştir.

Yukarıdaki tanımın ortaya çıkmasına zemin hazırlayan, festivallerle ilgili daha önceki dönemlerden ve festivalin geleneksel ortamından farklı birtakım radikal yeniliklerin görülmeye başlandığı dönem, Covid-19 salgınıdır. Bu salgın sürecinde alınan ulusal ve uluslararası tedbirler, bazı geleneksel halk festivallerinin yapısını köklü biçimde değiştirmiştir. Geleneksel formunda ve olağan şartlarda kamusal alanlarda yüz yüze gerçekleştirilen bu etkinlikler, salgın döneminde sosyal mesafe kuralları ve karantina uygulamaları nedeniyle ya tamamen iptal edilmiş ya da dijital ortamlara taşınmıştır. Özellikle yerel yönetimler ve kültürel kurumlar, halkın kültürel bağlarını koparmamak amacıyla çevrim içi platformlarda sanal festivaller düzenlemiştir (Türkmen, 2021, s. 1432-1435).

Bu dönüşüm, folklorik unsurların yeni bir bağlamda yeniden üretilmesine yol açmıştır. Örneğin, halk oyunları ve müzik gösterileri canlı yayınlarla dijital ortama aktarılmış, izleyiciler bu performanslara evlerinden katılım sağlamıştır. Böylece festivalin

temel işlevi olan *topluluk bilinci*, dijital ortamda da sürdürülmeye çalışılmıştır. Ancak bu süreçte yüz yüze etkileşimin yerini ekran aracılığıyla kurulan sınırlı bir iletişim almış, bu da festival deneyiminin doğasını değiştirmiştir.

Dijitalleşme, aynı zamanda festivallerin erişim alanını genişletmiştir. Yerel ölçekte düzenlenen bir etkinlik, çevrim içi yayın sayesinde küresel ölçekte izlenebilir hâle gelmiştir. Bu durum, folklorun yalnızca yerel kimlikleri değil; aynı zamanda küresel kültürel etkileşimi besleyen bir unsura dönüşümüne olanak sunmaktadır. Bununla birlikte, dijitalleşmenin getirdiği standartlaşma ve görsel odaklılık, bazı özgün folklorik öğelerin bağlamından kopmasına ve yüzeyselleşmesine yol açmaktadır.

İçerik ve işlevler bakımından festivaller çeşitlilik arz etmektedir. Sahip oldukları ortak özelliklerden yola çıkarak festival ve festival kavramı ile anlamsal ve bağlamsal yakınlık taşıyan sözcükleri barındıran festival türü etkinlikleri inceleyen Türkmen, festivalleri şu şekilde sınıflandırmaktadır:

1. Anma ve Tanıtmayı Öne Çıkaran Festivaller

1.1. Tek ögeli anma ve tanıtma festivalleri

1.1.1. Tarihi şahıslarla ilgili festivaller

1.1.2. Tarihi olaylarla ilgili festivaller

1.2. Çok ögeli anma ve tanıtma festivalleri

1.2.1. Yerle/Mekânla ilgili festivaller

1.2.2. Kültür-Sanat-Turizmle ilgili festivaller

2. Tarımsal ve Hayvansal Ürünleri, El Sanatlarını ve Tabiat Unsurlarını Öne Çıkaran Festivaller

2.1. Tarımsal ürünlerle ilgili festivaller

2.2. Hayvansal ürünlerle ilgili festivaller

2.3. Hayvanlarla ilgili festivaller

2.4. El sanatlarıyla ilgili festivaller

2.5. Tabiatla ilgili festivaller

2.6. Karma Unsurlarla ilgili festivaller

3. Spor Dallarını Öne Çıkaran Festivaller

3.1. İnsanın ön planda olduğu sporlarla ilgili festivaller

3.1.1. Güreşle ilgili festivaller

3.1.2. Doğa sporlarıyla ilgili festivaller

3.1.3. Olimpiyatlarla ilgili festivaller

3.1.4. Motor sporlarıyla ilgili festivaller

3.1.5. Motorsuz araçlarla ilgili festivaller

3.1.6. Atlı sporlarla ilgili festivaller

3.1.7. Biriçle ilgili festivaller

3.2. Hayvanın ön planda olduğu sporlarla ilgili festivaller

3.2.1. Güreşle ilgili festivaller

- 3.2.2. Koşuyla ilgili festivaller
4. Sanat Dallarını Öne Çıkaran Festivaller
  - 4.1. Tek bir sanat dalını öne çıkaran festivaller
    - 4.1.1. Tiyatroyla ilgili festivaller
    - 4.1.2. Müzikle ilgili festivaller
    - 4.1.3. Dansla ilgili festivaller
    - 4.1.4. Sinemayla ilgili festivaller
    - 4.1.5. Edebiyatla ilgili festivaller
    - 4.1.6. Fotoğrafçılıkla ilgili festivaller
  - 4.2. Birden fazla sanat dalını öne çıkaran festivaller
5. Mevsimsel/Zamansal Döngü ve Kutlamaları Öne Çıkaran Festivaller
  - 5.1. Mevsimsel geçişi sağlamak/kutlamak için düzenlenen festivaller
  - 5.2. Bolluk ve bereketi sağlamak/kutlamak için düzenlenen festivaller
6. Katılımcıları Öne Çıkaran Festivaller
7. Birlik, Beraberlik, Dayanışma, Hoşgörü gibi Duygu ve Düşünceleri Öne Çıkaran Festivaller
8. Ticari Meta ve Amaçları Öne Çıkaran Festivaller
9. Geçiş Dönemlerini Öne Çıkaran Festivaller
  - 9.1. Sünnetle ilgili festivaller
  - 9.2. Düğünle ilgili festivaller
10. Eğitim ve Bilimi Öne Çıkaran Festivaller
11. Dinî Gün ve Gerekçeleri Öne Çıkaran Festivaller (Türkmen, 2017, s. 82-84).

Türkmen'in sınıflandırmasında yer alan tüm başlıkların altındaki festivaller için dijital kültüre aktarım ya da hibritleşme mümkündür demek doğru olmaz. Zira festivallerin yüz yüze yapılmasıyla elde edilen kazanımların tamamı çevrim içi festivallerle elde edilemez. Örneğin yerel ölçekli festivaller, insanların tanıdıklarıyla bir araya gelmesi, buluşup hasbihâl etmesi, hoşça vakit geçirmesi için bir fırsat olarak görülmektedir (Yılmaz & Esen, 2017, s. 580; Işıldar & Yıldız, 2019, s. 935). Festivallerin tamamen sanal ortama taşınması, ortak mekânda yüz yüze iletişimi ortadan kaldıracaktır. Ayrıca bunun sonucunda da festivallerin sosyalleşme, halk kimliğini oluşturan ortak değerler etrafında buluşarak sosyal ilişkileri güçlendirme işlevi azalacak ya da kaybolacaktır. Toplumsal dayanışma, gastronomi turizmi vb. bakımından da festivallerin sanala taşınması olumlu bir netice doğurmayacaktır. Festivallerin gastronomi turizmi açısından sunduğu önemli fırsatlar mevcuttur. Festivallerde yöresel mutfak, sokak lezzetleri ve geleneksel yemeklerin turistik birer ürün olarak konumlandırılması ve yörenin mutfak kültürünün bir parçası olan gastronomi unsurlarının ziyaretçi deneyimine sunulması mümkündür. Çalışmaların geneli de gastronomi turizmi açısından festivallerin önemli bir fırsat olduğunu ifade etmektedir (Bayar & Çekiç 2024; Denk vd. 2025; Kara vd. 2025, s. 177-178; Kiyak & Karaca 2025). Ancak sanalda bu imkân ortadan kalkmaktadır.

Öte yandan bazı festivaller yapı itibarıyla çevrim içi forma geçmeye ve dijital kültüre adaptasyona diğerlerinden daha uygun bir durumdadır. Zamanla hemen her kategoriden festival için dijitalleşme süreci ve dijital kültüre geçiş açısından bir formül

geliştirilmesi ihtimal dâhilindedir. Ancak bu durumu etkileyecek temel faktör gerek toplum gerekse de festival için kayda değer kazanımların varlığıdır. Kazanımların yapı ve işlev bakımından değişime ya da hibritleşmeye değer görülmesi, dönüşüm dinamiklerinin ivmesini arttıracaktır. Ancak mevcut konjonktürde yukarıdaki festival sınıflandırmasında yer alan festivallerden sanat dalları ile ilgili olanların çevrim içi ya da hibrit festival şeklinde düzenlenen örneklerine daha fazla rastlanılmaktadır. Festivallerin dijital kültüre taşınması sürecini ilk etapta bu grup etkinlikler üzerinden okumak konuyla ilgili genel bir kanaat oluşturacak niteliktedir.

2. Dijital Kültürde Sanat Festivalleri

Festivallerin, tarihsel serüveninde asırları aşarak günümüze kadar ulaşması, varlıklarını bugünden geleceğe taşıyacakları varsayımını güçlendirmektedir. Zira işlevsel halk bilimi kuramına (Çobanoğlu, 2005, s. 224-227) ve bu paradigmanın mucitlerinden Malinaowski (1992)'ye göre kültürel ürünler bir ihtiyaca göre ortaya çıkmakta ve ihtiyaç var olduğu müddetçe de varlığını sürdürmektedir. Ancak kültürün devingen yapısı, bu süreçte içinde bulunulan çağa ve çağın getirilerine göre birtakım değişim ve dönüşümleri de beraberinde getirmektedir. Sözü edilen bu minvalde festivaller, en temel işlevleri olan eğlenme, rahatlatma özellikleri sayesinde toplumun keyifli vakit geçirme ihtiyacı bulunduğu sürece var olabilir. Ayrıca değişime karşı gösterdiği esneklik sayesinde çağlara ayak uydurmakta zorluk çekmemesi de olasıdır. Bunun bir örneğini günümüzde dijital kültür ortamlarına, çevrim içine taşınan festivaller, bunlar içinde de dikkat çekici nicelikleri ile sanat festivalleri oluşturmaktadır. Günümüzde dijital kültür ortamlarına evrilen festivaller, özellikle de katılımcı sayıları ve sanatsal çeşitlilik gibi özellikleri bakımından öne çıkan sanat festivalleri, bu dönüşümün somut örneklerini temsil kabiliyeti taşımaktadır.

Genel olarak festivallerin özel olarak ise sanat festivallerinin dijital kültürdeki yerlerini görmek amacıyla arama motorlarına yazılan belirli anahtar sözcüklerle yapılan taramalarda¹ şu sonuçlar elde edilmiştir:

	Google	Bing	Yandex
Anahtar sözcük	Veri sayısı	Veri sayısı	Veri sayısı ²
Dijital kültürde festivaller	2.670.000	15.800	
Dijital festivaller	9.840.000	16.400	
Dijital sanat festivali	1.500.000	Sayısal veri görüntülenemedi	
Dijital sanat festivalleri	1.860.000	96.400	
Çevrim içi festivaller	480.000.000	3.280	
Çevrim içi sanat festivalleri	15.900.000	28.600	
Online festival	763.000.000	43.600	
Online sanat festivalleri	16.600.0000	97.700	
Festival	2.340.000.000	136.000	
Festivaller	2.360.000	8.080	
Sanat festivalleri	16.500.000	19.900	

¹ Veriler 09.04.2026 tarihinde yapılan taramalara aittir.

² Yandex arama motorundaki aramalarda bulunan verilerin sayısal yekûnu görüntülenememektedir.

Yapılan taramalardan elde edilen verilerin festivallerin dijital kültürdeki yerine dair doğrudan ve kesin bir bilgi vereceğini iddia etmek hatalı olacaktır. Zira anahtar sözcük taramaları, sadece konu ile ilgili verileri barındırmamaktadır. Konudan bağımsız anlamları ya da konunun uzak anlamlarını da içermektedir. Kısaca tarama verilerindeki sonuçların içeriğinde ilgili konuyla alakasız verilerin de bulunduğunu göz ardı etmemek gerekir. Ancak verilerin sayısal niceliği, dijital kültür arenasında festivallerin ve sanat festivallerinin kapladığı yere dair genel bir kanı, bir ön fikir oluşturacak niteliktedir. Özellikle Türkiye’de yaygın kullanılan arama motoru olan Google’da yapılan taramaların sayısal verileri, konunun dijital kültür alanında kapladığı hacmi göstermesi bakımından kayda değerdir. Daha önceki çalışmalarda konuyla ilgili ortaya konulan benzer sayısal değerler sayesinde ise festivallerin dünden bugüne dijital sahada kapladığı yere dair nasıl bir değişim olduğunu tespit etmek kolaylaşacaktır. Farklı dönemlere ait benzer taramaların sonuçları karşılaştırılmaları neticesinde ya veri de artış ya da düşüş gözlemlenebilir. Bu durumun çeşitli gerekçeleri vardır. Sayısal artış nedenlerinden biri konunun dijital kültürde aktifliğini koruduğu bilgisidir. Azalmanın sebepleri arasında ise konuya dair veri girişinin ve ilginin zayıflaması sayılabilir. Sözü edilen nedenlerle arama motorlarında ulaşılan sonuçların taşıdığı anlamın önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Çalışma kapsamında yapılan taramalardaki en dikkat çekici sonuç, *festival* anahtar sözcüğündeki toplam veri sayısıdır. Zira bu sayı, dijital dünyada konuyla ilgili çok büyük bir veri bulunduğuna işaret etmektedir. Türkmen (2017, s. 45)’in 2013 yılında aynı anahtar sözcükle yaptığı Google taramalarında ulaştığı sonuç 4.760.000’dir. On üç yıl içerisinde veri artışı yaklaşık 491 katına çıkmıştır. Bu durum, festivallerin dijital kültür ortamlarında on üç yıl içindeki yerinin ne denli genişlediğini çarpıcı bir şekilde gösterir mahiyettedir. 2013’ten 2026’ya dijitalleşmenin toplum hayatında ve gündelik yaşamında işgal ettiği yerin ve önemin artması ile ortaya çıkan bu sonucun doğru orantılı olduğu söylenebilir. Dolayısıyla gelecekte daha da artacağına dair bir öngöründe bulunmak mümkündür.

Festivallerin, dijital kültürdeki yerinden sanat festivallerinin dijital kültürdeki yerine geçilirse, Google taramalarının sunduğu sonuçlara göre sanat festivalleri, sanalda dikkate değer bir hacme sahiptir. Bu sonuçlara çevrim içi ya da hibrit yapıdaki her bir festival için yapılan ayrı ayrı taramalar da eklendiğinde sayı daha da artmaktadır.

Türkiye’de dijital kültür arenasındaki öne çıkan sanat festivalleri şunlardır:

İstanbul Dijital Sanat Festivali (IDAF): Festival kaynaklarında Türkiye’nin uluslararası ilk dijital sanat festivali olarak geçmektedir. Atatürk Kültür Merkezi (AKM) gibi mekânlarda düzenlenen festivalde yapay zekâ, bio-sanat ve AV (Audiovisual/görsel-işitsel) performanslar ön plana çıkmaktadır. Her yıl değişen çeşitli temalar üzerinde 2020’den beri düzenlendiği belirtilmektedir. Çeşitli sanatsal sergiler -kinetik sanat, biyo-sanat, algoritmik sanatlar, yapay zekâ (AI) destekli eserler ve veri sanatı örnekleri gibisunulmaktadır. İnteraktif deneyimler -ziyaretçilerin sanatla etkileşim kurabildiği VR (sanal gerçeklik), AR (artırılmış gerçeklik) ve XR teknolojileriyle oluşturulmuş enstalasyonlar (yerleştirme sanatı) gibi- kazandırılmaktadır. Görsel-işitsel (AV) şovlar, dijital tiyatro oyunları ve robot gösterileri gibi etkinliklere festival içinde yer verilmektedir. Festivalin temel oluşum paradigmasını İstanbul’u küresel dijital sanat haritasına yerleştirme, teknolojiyi sanatsal bir enstrüman olarak konumlandırma ve katılımcılarına *geleceğin sanatını* bugünden deneyimleme fırsatı sunma gibi argümanlar oluşturmaktadır. Organizasyonun sanat, bilim ve teknolojinin kesişim noktasındaki eserlere ev sahipliği yapmayı; mimari, tekstil sanatı, oyun tasarımı ve dijital müzik gibi farklı disiplinleri bir araya getirerek melez (hibrit) türlerin görünürlüğünü artırmayı amaçladığı belirtilmektedir. Festival bünyesinde düzenlenen paneller, çocuk atölyeleri ve yapay zekâ workshopları ile teknolojinin sadece tüketilmesinin değil; anlaşılmasının ve doğru kullanılmasının hedeflendiği de ifade edilmektedir (URL-1).

Ars Electronica: Avusturya'nın **Linz** kentinde bulunan sanat, teknoloji ve toplumun kesişim noktasına odaklanan dünyanın saygın medya sanatı platformlarından biri olarak görülmektedir. 1979 yılında dijital devrimin etkilerini sorgulamak amacıyla ilki düzenlenen festival, bugün küresel bir *yaratıcı ekosistem* hâline getirilmiştir. Belirtildiği gibi dünyanın saygın dijital sanat festivallerinden biri olarak kabul edilen festival, Zorlu PSM iş birliğiyle Türkiye'deki sanatseverlerle de buluşmaktadır. Etkinlikte, yapay zekâ, kinetik heykeller ve interaktif dijital evrenler gibi medya sanatının önemli örnekleri sunulmaktadır. Festival, henüz ana akım hâline gelmemiş teknolojilerin (yapay zekâ, sentetik biyoloji, robotik vb.) toplumsal ve etik sonuçlarını sanatsal projeler aracılığıyla simüle etmeyi hedeflemekte, sanatçıların estetik duyarlılığı ile bilim insanlarının teknik bilgisini birleştirerek *yeni bir dil* oluşturulmasını sağlamayı misyon olarak görmektedir. Katılımcıları sadece teknoloji tüketicisi olarak değil; teknolojinin yönünü tartışan bilinçli özneler olarak konumlandırmaya çalıştığını vurgulamaktadır (URL-2).

İKSV Alt Kat: İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı (İKSV), özellikle çocuklar, gençler ve kültür-sanat etkinliklerine erişimi kısıtlı gruplara yönelik hazırladığı birçok atölye ve performansı *İKSV Alt Kat Çevrim İçi Etkinlikler* sayfası üzerinden ücretsiz olarak sunmaktadır. Mekân olarak Şişhane'deki Nejat Eczacıbaşı Binası'nın en alt katını kullanan festivalin, katılımcı ve kapsayıcı bir platform sunmayı amaçladığı ifade edilmektedir. İKSV Alt Kat, tek başına bir festival olmasa da 2019 yılında oluşturulmuş bu etkinlik, İKSV festivallerinin öğrenme ve gelişim platformu olarak faaliyet göstermektedir (URL-3).

Uluslararası İşçi Filmleri Festivali: Uluslararası İşçi Filmleri Festivali (İFF), genellikle her yıl **1-10 Mayıs** tarihleri arasında gerçekleştirilen, sponsorsuz, yarışmasız ve ücretsiz bir film festivali şeklinde tanımlanmaktadır. Festivalin gösterimleri genellikle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerin yanı sıra Türkiye genelinde birçok ilde eş zamanlı veya yıl boyunca gezici olarak yapılmaktadır. Etkinlik, film gösterimlerini dijital ortama taşıyan festivallerden biridir. Bazı gösterimlerine ve panel kayıtlarına İşçi Filmleri Festivali YouTube kanalı üzerinden erişilebilir. Festival, pandemi döneminde tamamen çevrim içi ortama taşınmış olsa da günümüzde hibrit bir model izlemeye devam etmektedir. Çevrim içi gösterimler ve yönetmen söyleşileri, festivalin resmî YouTube kanalında izleyicilerle buluşmaktadır. Tüm çevrim içi içerikler, festivalin temel prensibi gereği ücretsiz olarak sunulmaktadır (URL-4).

Sónar Festival: 1994 yılında Barselona'da kurulmuş olan elektronik müzik, dijital sanatlar ve yaratıcı teknolojiyi bir araya getiren dünyaca ünlü ve uluslararası bir etkinliktir. Festival her yıl hem Barselona'da hem de İstanbul dâhil olmak üzere dünyanın farklı şehirlerinde düzenlenmektedir. Festivalin çevrim içi ve dijital yapısı, fiziksel etkinliklerini tamamlayan veya pandemi gibi dönemlerde ana platform hâlinde faydalanılan sistemdir. Müzik yayınlarının yanı sıra *Sónar+D* platformu aracılığıyla dijital kültür ve teknoloji merkezli ve etkileşimli bir deneyim sunmayı da vadedmektedir (URL-5).

Yukarıda verilen bilgilerden yola çıkılarak denilebilir ki çevrim içi sanat festivallerinin hemen hepsi hibrit yapıdadır. Dijital kültürde festivaller, geleneksel etkinliklerin ötesine geçerek teknoloji, sanat ve etkileşimi bir araya getiren dinamik platformlara dönüşmüştür. Bu festivaller artık sadece fiziksel mekânlarla sınırlı kalmayıp karma gerçeklik deneyimleri sunmaktadır. Bu festivallerde fiziksel bir mekân kullanılmasına rağmen bazı nedenlerden dolayı online festival formatı da hayata geçirilmiştir. Festivaller, fiziksel mekân sınırlaması olmaksızın film, müzik, teknoloji ve sanat içeriklerini dijital platformlardan da katılımcılarına sunmaktadır. Bu daha çok fiziksel katılımın mümkün olmadığı veya dijital deneyimin ön plana çıktığı durumlarda görülmektedir. Film gösterimleri, konser ve atölyeler gibi etkinlikler ekranlara

taşınmaktadır. Hibrit yapıdaki festivallerde böylece fiziksel etkinliklerin yanı sıra çevrim içi platformlar üzerinden de içerik sunulmaktadır. Bunlar her yaş, meslek, eğitim seviyesi vb. gruptan sanal katılımcıların erişimine açıktır. Bu etkinlikler, geniş kitlelere ulaşmak için YouTube, Zoom veya özel web siteleri üzerinden canlı yayınlar, sanal sergiler ve interaktif panellerle gerçekleştirilmektedir. Potansiyel katılımcılara sanal turlar ve 360 derece yayınlarla festivalleri deneyimleme imkânı tanınmaktadır. Günümüzde sözü edilen bu uygulamalar sadece sanat festivalleri ile sınırlı kalmamakta eğitim, bilim, teknoloji vb. kategorideki festivaller tarafından da tercih edilmektedir.

Festivaller, kültür ekonomisi bağlamında hem ulusal tanıtım hem de ekonomik kalkınma açısından stratejik bir rol üstlenmektedir. Yapılan çalışmalar (Penpece, 2014; Türkmen, 2017) göstermektedir ki bu etkinlikler, düzenlendikleri bölgeye doğrudan ve dolaylı ekonomik katkılar sağlamakta; turizm, hizmet sektörü ve yerel üretim gibi alanlarda canlılık yaratmaktadır. Dolayısıyla festivallerin uluslararası düzeyde görünürlüğünün artırılması ve katılımcı sayısının çoğaltılması hem ülke ekonomisi hem de kültürel diplomasi açısından büyük önem taşımaktadır. Çevrim içi festivaller ya da festivallerin dijital kültür ortamlarına taşınması, etkinlikler için önemli bir vitrin olmaya namzet olması ve görünürlüğü daha geniş kitlelere ulaştırma imkânı sunması bakımından bahsedilen faydalar için bir fırsat olarak görülebilir.

Eğlence ortamlarında geleneksel unsurlara, motif ve öğelere, halkın geleneksel bakış açısına yer verilmesi eğlencelerin kimi zaman örtük kimi zaman ise açık bir kültürel işlev barındırdığını göstermektedir (Demren, 2011, s. 240). Eğlencelerin işlevleri sosyo-kültürel, psikolojik, ekonomik ve siyasi olmak üzere dörde ayrılır (Özdemir, 2005, s. 309-344). Bir eğlence türü olan tüm festivallerde de bu dört temel işlev mevcuttur (Türkmen, 2017, s. 308-361). Ancak festivalin türüne göre taşıdığı işlevsel özelliğin boyutu daha yoğun ya da azdır. Kısaca her festivalde bu dört temel işlev bulunmasına rağmen işlevlerin yoğunlukları eşit değildir. Festivallerin işlevsel boyutunu diğer eğlence türlerine göre daha da anlamlı hâle getiren hem ortak kültürel değerler etrafında buluşmuş yakın hem de birbirine kültürel anlamda uzak halk gruplarını gönüllü olarak bir araya getirmesidir. Zira festivaller, büyük ölçekli ve geniş katılımlı eğlencelerdir. Bu gönüllülük esası, katılımcıların gerek ekonomik gerek sosyo-psikolojik gerek kültürel gerekse de siyasal işlev boyutundan festivalin sunduklarını daha kolay almasına yardımcı olmaktadır. Bu bakımdan ele alındığında festivallerin dijitalleşmesi işlevsel özellikleri için bazı kısıtlar barındırmaktadır.

Sanat festivallerinin dijital kültüre taşınması, bilgi teknolojilerinin sanata entegrasyonu, tasarımın üretiminden izleyici tarafından tamamlanmasına kadar olan süreçte radikal bir değişim yaratarak geleneksel sanat anlatısını dönüştürme potansiyelini haizdir. Ancak özeldir film festivalleri genelde ise sanat festivallerinin çevrim içi ya da hibritleşme süreçlerinde kazanım ya da olası riskler “sosyal/çevresel sürdürülebilirlik, kamusal alan, erişebilirlik, finansman sorunları, kurumsal hafıza/arşiv çalışmaları” (Erdoğan, 2023, s. 116) gibi konu başlıkları altında ele alınıp irdelenmektedir. Kod ve yazılım tabanlı bu yeni alan dijital, video ve multimedya enstalasyonları gibi melez türler aracılığıyla sanat yapıtını etkileşimli ve ağ odaklı bir deneyim nesnesi hâline getirebilir. Teknoloji ve kültür arasındaki bu etkileşimsel mekanizma, dinamik yapısını korumaya devam etme meylinindedir. Teknolojik determinizmin ötesinde bu gelişim süreci kaçınılmaz olarak yeni sanat formlarını doğuracak ve mevcut yaratımların alımlanma (resepsiyon) süreçlerinde yeni stratejik paradigmalara geliştirilmesini zorunlu kılacaktır (Aydemir, 2022, s. 319; Tokdil & Yıldırım, 2023, s. 73-74). Dijitalleşmeyi sanatın yaşamla hemhâl olduğu, sınırların silindiği ve toplumsal yapının tüm katmanlarını etkileyen sürekli bir kültürel mutasyon süreci olarak tanımlamak da mümkündür. Sanat festivallerindeki bu hibritleşme sayesinde elde edilecek kazanımlar, folklorun sosyal ve

psikolojik işlevlerine yönelik olumlu bir katkı meydana getirecektir. Bilindiği gibi sanat, insanların estetik duygularını tatmin etme araçlarının başında gelmektedir. Hibritleşen veya çevrim içine taşınan sanat festivallerinin sanat anlayışlarına katkı noktasında taşıdığı potansiyeli, toplumun ruhunu doyuracak bir vasıta olarak görmek yanlış olmasa gerektir.

Sonuç

Festivallerin dijitalleşmesi, yerel kültürün muhafazası ve aktarımı için önemli bir fırsat sunmaktadır. Yerel kültürü yansıtan, yerel kültürle bezeli dijital festivaller, kültürün yeni nesillere aktarımı için bir vasıta olduğu gibi bölge dışına çıkıp önce ulusala sonra evrensele tanıtılması için de bir fırsattır. Küreselleşme çağında yerel ve ulusal kültürlerin varlığını sürdürmesi, dikkat çekmesi için dijital festivaller her şeyden önce birer vitrin olarak kullanılabilir.

Festivallerin çevrim içine evrilmesi, her yönüyle olumlu sonuçlar doğuracaktır öngörüsünde bulunmak sübjektif bir yaklaşım olmaz. Festivallerin geleneksel formundan kısmen ya da tamamen uzaklaşması birtakım olumsuzlukları da beraberinde getirecektir. Çok katmanlı ve renkli yapıları, isteyen hemen herkesin katılımına açık büyük organizasyon olmaları gibi özellikleri ile festivaller, insanlar için rutinin dışına çıkabildikleri, günlük yaşama ara verip rahatlayabildikleri, eş, dost, tanıdık ile bir araya gelip hoşça vakit geçirebildikleri, yeni insanlarla tanışıp sosyal bağlarını genişletip güçlendirdikleri bir atmosfer sunmaktadır. Geleneksel yapıdaki festivallerin bu atmosferi, çevrim içi festival etkinliklerinde azalacak ya da kaybolacaktır. Cam bir ekranın arkasından katılım ile yüz yüze, canlı olarak festivalde bulunmanın etkisi bir olmaz. Bu durum festivallerin halk kimliğini güçlendirme işlevindeki etkisinin azalmasına yol açacaktır. Etkinliğin yüz yüze değil de online oluşu, bireyi bir yönüyle yalnızlaştıracaktır.

Yukarıda bahsedilen hususların yanı sıra festivallerin tamamen çevrim içine evrilmesinde ya da hibrit yapıdaki festivallerin çevrim içi bölümlerinde teknik birtakım aksaklıklar da olumsuz ihtimaller dâhilindedir. İnternet erişiminde yaşanan/yaşanabilecek aksaklıklar ya da kesintiler, internet çekim gücünün zayıflaması gibi durumlar, etkinlik sırasında karşılaşılma olasılığı bulunan olumsuzluklardandır. Katılımcılar için bu durumlar etkinlikten alınacak keyfi azaltma riskini barındırmaktadır. Festivallerin temel işlevinin eğlendirme, hoşça vakit geçirtme olduğu düşünüldüğünde bu durum katılımcılar nezdinde istendik ve memnuniyet içeren bir algı meydana getirmeyecektir.

Bahsedilen söz konusu hususlar çerçevesinde festivallerin sözlü kültür ortamlarındaki yapısı ve işlevleri ile elektronik yani dijital kültür ortamlarındaki yapı ve işlevleri arasındaki farkı şu şekilde tabloşturmak mümkündür:

Boyut	Geleneksel ortamlarda	Dijital kültür ortamlarında
Mekânın Kullanımı	Açık alanlarda, meydanlarda, köy/kasaba merkezlerinde toplu katılım sağlanır.	Çevrim içi platformlara taşınır ve sanal konserler, dijital sergiler düzenlenir.
Katılım Biçimi	Fiziksel olarak bir araya gelme, yüz yüze etkileşim ön plandadır.	Evlerden çevrim içi izlenir ve ekran aracılığıyla sınırlı etkileşim sağlanır.
Topluluk/Halk Olma Bilinci	Ortak mekânda bulunma, birlikte eğlenme ve ritüelleri paylaşma güçlüdür.	Dijital ortamda <i>birlikte olma</i> hissi korunmaya çalışılır, ancak bu duygu yüz yüze yakınlıktaki etkileşime göre daha sınırlı kalır.
Folklorik Unsurlar	Halk oyunları, müzik, ritüeller doğrudan sahnede ve topluluk	Canlı yayınlarla dijital ortama aktarılır ve bağlamdan kopma riski

	İçinde icra edilir.	ortaya çıkar.
Erişim Alanı	Büyük oranda yerel halkın, az bir oranda da yabancı katılımıyla sınırlıdır.	Küresel erişim mümkün hâle gelir ve farklı coğrafyalardan izleyiciler katılabilir.
Ekonomik Boyut	Yerel esnaf ve üreticiler festivalden doğrudan ekonomik fayda sağlar.	Dijitalleşme ile yerel ekonomik katkı azalır ve gelir modelleri değişir.
Deneyimsel Boyut	Fiziksel coşku, kalabalık atmosfer ve ritüel bütünlük ön plandadır.	Görsel odaklı, standartlaşmış ve bireyselleşmiş bir deneyim öne çıkar.

Festivallerin çevrim içi ortama taşınması hem kültürel hem de organizasyonel açıdan köklü bir dönüşüm sürecini beraberinde getirmektedir. Kültürel açıdan katılım biçimleri, topluluk deneyimi ve festivalin kimliği yeniden tanımlanırken organizasyonel açıdan mekân, zaman, teknik altyapı ve katılım modelleri yeniden düzenlenmektedir. Gelecekte hibrit festivallerin yaygınlaşması, bu iki boyutun kesişiminde yeni bir festival anlayışının doğmasına zemin hazırlayacaktır. Kısaca, halk festivallerinin dijitalleşmesi hem kültürel sürekliliği koruyan hem de yeni tartışmaları beraberinde getiren bir dönüşüm olarak değerlendirilebilir. Bu dönüşüm, gelecekte folklorun dijital kültürle nasıl iç içe geçeceğine dair de önemli ipuçları sunmaktadır.

Kaynakça

- Alpyıldız, E. (2023). *Sanal-dijital kültür çağında Türk yemek kültürü*. [Doktora Tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Aydemir, A. P. (2022). Yeni dönem, yeni festivaller. H. Erkilic (Ed.), *Film Festivalleri E-Kitabı*, içinde (s. 315-330). chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.screenfest.org/wp-content/uploads/2020/10/Film-Festivalleri-Kitabi-1.pdf [Erişim tarihi: 30.04.2026].
- Işıldar, P. & Yıldız, Ö. (2019). Festivaller ve yerel halk üzerindeki sosyal etkileri: Urla örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 931-948.
- İmirgi, A. (2005). *Festival kavramı üzerine düşünceler*. *Milli Folklor*, 65, 29-36.
- Bahtin, M. (2001). *Karnavalın romana*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bahtin, M. (2005). *Rabelais ve dünyası*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bayar, Ç. & Çekiç, İ. (2024). Gastronomi festivallerinin turizm çekiciliği ve ekonomiye katkısı. G. Kadirhan, A. Ercan İştin & B. Çevik Ünlü (Ed.), *Turizm Araştırmaları 2024*, içinde (s. 246-265). Çanakkale: Paradigma Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2005). *Halkbilimi kuramları ve araştırma yöntemleri tarihine giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Demren, Ö. (2011). Gelenekselleşmiş eğlence kültürü yaratmada festival ve fuarların önemi: Macaristan-Budapeşte ulusal Tanchaz (dans evleri) festival-fuarı örneği. I. Altun & T. T. Kaya (Ed.), *Uluslararası Halk Kültüründe Eğlence Sempozyumu (11-12-13 Aralık 2009) Bildiri Kitabı* içinde (s. 240-244), İstanbul: Motif Vakfı Yayınları.
- Demren, Ö. & Türkmen, N. (2023). The social media posts of Turkish expatriates in Europe in the context of netnography, N. Özdemir, K. Yıldız Altın & D. İşler Hayırlı (Ed.), *Cultural Heritage Management in Türkiye*, içinde (s. 52-67). Ankara: Akademi Kültür Yayınları.

- Denk, E. Oğan, Y. & Işık, M. F. (2025). Gastronomi turizminin gelişmesinde festivaller: Erzurum kahvaltı festivali örneği. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Researches*, 11(57), s. 25-41.
- Erdoğan, Y. (2023). Çevrim içi film festivalleri: Dijital teknolojilerin Türkiye'deki festival ekosistemini nasıl şekillendirdiğine ilişkin genel bir bakış, H. Erkök (Ed.), 3. *Film Festivalleri Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı*, içinde (s. 115-120). E-Book, chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.screenfest.org/wp-content/uploads/2020/10/00_syposium_book.pdf [Erişim tarihi: 30.04.2026].
- Kara, E. Yılmaz, E. Dalgın, T. & Çeken, H. (2025). Etkinlik turizmi kapsamında geleneksel festivaller: mayıs yedisi şenliği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(39), 167-183.
- Kıyak, O. & Karaca, Ş. (2025). Türkiye'deki etnik kültürel festivallerin bölgesel ve turistik analizi. *İstanbul Esenyurt Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 219-233.
- Malinowski, B. (1992). *Bilimsel bir kültür teorisi*. S. Özkal (Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Mcluhan, M. (2017). *Gutenberg galaksisi*. G. Çağalı Güven (Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Özdemir, N. (2005). *Türk eğlence kültürü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özdemir, N. (2019). Kuşaklararasılık ve kültürel değişim. *Çocuk ve Medeniyet*, 5(7), 125-149.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants, part 1: do they really think differently?. *On the Horizon*, 9(6), 1-6.
- Penpece, D. (2014). Festivallerin pazarlanması: Türkiye'deki uluslararası festivaller üzerinde bir araştırma, *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 193-210.
- Stoeltje, B. J. (2005). Festival. P. Ersoy (Çev.). *Milli Folklor*, 67, 160-164.
- Tokdil, E. & Yıldırım, D. (2023). Yeni medya sanatının uygulama alanı olarak müzik festivalleri ve dijital kültür bağlamında performansın değişen anlamı. *Mediarts*, 6, 45-77.
- Türkmen, N. (2021). Festivallerin yapısında meydana gelen değişim ve dönüşümlerin festival kavramı üzerine etkileri. S. S. Yılmaz, H. Çelikten & E. Kaan Çelikten (Ed.). *Doğan Kaya Armağanı 2* içinde (s. 1419-1439), Sivas: Vilayet Kitabevi.
- Türkmen, N. (2017). *Türkiye'de festivaller ve şenlikler*. [Doktora Tezi]. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.
- Yıldırım, F. (2010). *Festival ve karnavalların turizm açısından önemi ve Türkiye'deki festivallerin turizm içerisindeki yeri*. [Uzmanlık Tezi]. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tanıtma Genel Müdürlüğü.
- Yılmaz, E. & Ön Esen, F. (2017). Muğla'da şenlik var: geleneksel Yörük-Türkmen şenliği örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(47), 564-582.

İnternet Kaynakları

URL-1: <https://digitalartfestistanbul.org/> [Erişim tarihi: 09.04.2026].

URL-2: <https://ars.electronica.art/news/en/> [Erişim tarihi: 10.04.2026].

URL-3: <https://www.iksv.org/tr/iksv-alt-kat> [Erişim tarihi: 10.04.2026].

URL-4: <https://www.iff.org.tr/> [Erişim tarihi: 11.04.2026].

URL-5: <https://sonaristanbul.com/tr> [Erişim tarihi: 09.04.2026].